

Vai ilgtspēja ir kļuvusi par kritisku uzņēmējdarbības sastāvdaļu? (2) 1/16/23

Ilgtspējas pakalpojumu vadītāja, PwC
Latvija
Maija Orbidāne

Turpinot iepriekšējās [Īsziņās](#) aizsākto tēmu, šajā rakstā detalizētāk aplūkosim ESG jēdzienu un tā komponentes – vides, sociālās un pārvaldības aspektus.

ESG komponentes

Vides aspekts sniedz priekšstatu par to, kā uzņēmumi reaģē uz klimata pārmaiņām, kā arī par elektroenerģijas vai siltumenerģijas resursu patēriņa efektivitāti, atkritumu un ūdens apsaimniekošanas principiem. Vides jomā ietekmes puses izprot, kā uzņēmums pārvalda un patērē ar vidi saistītos resursus. Vides jomas rādītāji atspoguļo, cik atbildīgi uzņēmums patērē dabas resursus un kā uzņēmuma darbības ietekmē vidi, ietverot ne tikai uzņēmuma tiešās darbības, bet arī darbības visā piegādes ķēdē.

Sociālais aspekts pēta uzņēmuma attieksmi pret saviem darbiniekiem un cilvēktiesību ievērošanu, jo droša un veselīga darba vide ir būtiska darbinieku labbūtībai. Attieksme pret darbiniekiem ietver tādus principus kā vienlīdzīga attieksme, iekļaujošas un cieņpilnas darba vides nodrošināšana, uzņēmuma ieviestās iniciatīvas, lai veicinātu darbinieku labbūtību un labklājību. Sociālais aspekts ietver arī uzņēmuma saražotās preces vai sniegtos pakalpojumus, t.i., to atbildīgu ražošanu un reklamēšanu, mūsdienīgas klienta pieredzes nodrošināšanu, jautājumu kopumu, kas ietver uzņēmuma attieksmi un attiecības ar saviem klientiem, kā arī uzņēmuma artavu vietējām kopienām un sabiedrībai kopumā.

Caurskatāma un atbildīga pārvaldība uzlabo uzņēmuma veiktspēju, palīdz tam kļūt stabilākam un produktīvākam, uzlabot reputāciju un veicināt ietekmes pušu uzticību.

Pārvaldības joma akcentē jautājumus par uzņēmuma pārvaldības struktūru, piemēram, kā uzņēmums izvēlas savus valdes un padomes locekļus, kā tas sadala atbildības jomas, un kāda ir uzņēmuma ieviestā atalgojuma politika un tās piesaiste, piemēram, ESG mērķu izpildei. Noteikti jāatzīmē arī interešu konfliktu un korupcijas risku mazināšana, kuru ietvarā tiek runāts par uzņēmuma ieviestajām procedūrām un iniciatīvām, lai šādus riskus mazinātu.

Taču šeit rodas jautājums, vai visi minētie ESG aspekti ir vienlīdz būtiski visiem uzņēmumiem. Kā uzņēmums var novērtēt sev būtiskos ilgtspējas aspektus? Atbilde – dubultais būtiskums.

Dubultais būtiskums

Katram uzņēmumam ir savi būtiskie ilgtspējas aspekti. Dubultais būtiskums ir šobrīd apspriestā pieeja, kura būtiskumu aplūko no diviem skatpunktiem un ir daudz plašāka nekā līdz šim visbiežāk izmantotā pieeja, kura būtiskos aspektus nosaka atbilstoši uzņēmuma radītajai ietekmei uz ilgtspējas aspektiem.

Dubultā būtiskuma koncepts aplūko ietekmi īstermiņā, vidējā termiņā un ilgtermiņā, ietverot:

- finanšu būtiskumu, kas vērsts uz vides, sociālajiem un pārvaldības aspektiem vai riskiem un/vai iespējām – ārējās vides izmaiņām, kuras ietekmē uzņēmuma finanšu rādītājus;
- ietekmes būtiskumu, kas nosaka ilgtspējas aspektus, kuros uzņēmums ar savām veiktajām darbībām, saražotajām precēm vai sniegtajiem pakalpojumiem rada būtisku ietekmi uz vidi un sabiedrību.

Jānorāda, ka dubultā būtiskuma pieeju nosaka arī Korporatīvās ilgtspējas ziņošanas direktīva un Eiropas ilgtspējas ziņošanas standarti. Lai atbilstu direktīvas prasībām un standartiem, uzņēmumiem jānosaka savi būtiskie ilgtspējas aspekti, veicot dubultā būtiskuma analīzi.

Ar ESG saistītie riski

Liela nozīme tiek piešķirta ar ESG saistītajiem riskiem un to pārvaldībai.

Lai gan ESG aspekti var atšķirties katram uzņēmumam, tiem visiem ir viena kopīga iezīme: tie var būtiski ietekmēt uzņēmuma darbību ilgtermiņā un rentabilitāti. Uzņēmums, kas neidentificē un nepārvalda ar ESG saistītos riskus, var zaudēt investoru, klientu, sadarbības partneru un citu ietekmes pušu uzticību un atbalstu, kā arī nespēt turpināt savu darbību.

Ar ESG saistītie riski jāidentificē visos uzņēmējdarbības līmeņos, tostarp uzņēmuma, struktūrvienību, preces un tirgus/reģionālajā līmenī, jo tie var ietekmēt gan uzņēmuma stratēģiskos, gan darbības plānus.

Ar ESG saistītos riskus no parastajiem riskiem atšķir šādas iezīmes:

- ar ESG saistītie riski var būt neparedzamāki un izpausties ilgākā laikposmā, jo to ietekme var iestāties pakāpeniski;
- riska novērtējumu bieži balsta uz vēsturiskiem datiem. Ar ESG saistītajiem riskiem, it īpaši jauniem riskiem vai tādiem, kas tikai veidojas, var būt grūti atrast vēsturisku pieredzi, lai novērtētu riska potenciālo ietekmi;
- ar ESG saistītie riski ir makro līmeņa riski, daudzpusīgi un savstarpēji saistīti, tādējādi ietekmējot uzņēmējdarbību daudzās dimensijās;
- riski var būt ārpus uzņēmuma kontroles. Reaģēšana uz risku var būt atkarīga no citu pušu darbībām vai var prasīt saskaņotus centienus.

PwC pētījums

2022. gada beigās veiktā [PwC pētījuma](#) par publiski pieejamās Latvijas uzņēmumu nefinanšu informācijas kvalitāti un brieduma pakāpi rezultātu sadaļā secināts, ka 67% no pētījumā iekļautajiem uzņēmumiem ir identificējuši vismaz vienu no ESG riskiem un ievieš risku pārvaldības procedūras, lai tos iespējami mazinātu.

Pētījumā iekļautie uzņēmumi vides jomā identificēja tādus riskus kā klimata pārmaiņu, resursu nepieejamības/nepietiekamības, dabas katastrofu un bioloģiskās daudzveidības risku. Šo risku ietekme ir daudz plašāka par uzņēmuma tvērumu.

Sociālajā jomā uzņēmumi identificē un pārvalda riskus, kas saistīti ar cilvēktiesībām, drošu un veselīgu darba vidi, nodarbinātības tendencēm un darbinieku pieejamību.

Pārvaldības jomā uzņēmumi pārvalda IT drošības riskus un reputācijas riskus, kuri savijas ar vides un

sociālās jomas riskiem, kā arī kiberdrošības, korupcijas un interešu konflikta riskus.

(turpinājums nākamajās Īsziņās)